

Sygn. akt III PSKP 24/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 czerwca 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dawid Miąsik (przewodniczący)

SSN Piotr Prusinowski (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Rączka

w sprawie z powództwa G. Ż.
przeciwko Skarbowi Państwa - Zakładowi Karnemu Nr (...) w W.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 16 czerwca 2021 r.,
skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w W.
z dnia 14 lutego 2019 r., sygn. akt VIII Pa (...),

I. oddala skargę kasacyjną;

II. nie obciąża powoda kosztami postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w W., wyrokiem z dnia 14 lutego 2019 r., odrzucił apelację powoda G. Ż. w części dotyczącej kwoty 10.424 zł (pkt I), oddalił apelację (pkt II) i nie obciążył powoda kosztami procesu (pkt III). Rozstrzygnięcie Sądu odwoławczego zostało wywołane apelacją powoda od wyroku Sądu Rejonowego w

W. z dnia 2 sierpnia 2018 r., w którym oddalono powództwo skierowane przeciwko Skarbowi Państwa – Zakładowi Karnemu Nr (...) w W. o zasądzenie 31.272 zł.

Sądy obu instancji ustaliły zgodny stan faktyczny. Wynika z niego, że powód był funkcjonariuszem Służby Więziennej od dnia 1 stycznia 1994 r. do dnia 31 stycznia 2016 r. Pełnił służbę w Zakładzie Karnym nr (...) w W. Decyzją Personalną nr 19/(...) Dyrektora Zakładu Karnego powód został zawieszony z dniem 29 października 2017 r. w czynnościach służbowych na okres 3 miesięcy w związku z prowadzonym przeciwko niemu postępowaniem karnym. Decyzją personalną nr 21/(...) uchylona została decyzja personalna nr 19/(...), a powód został zawieszony w czynnościach służbowych do dnia 28 stycznia 2015 r. w związku z zastosowaniem wobec powoda tymczasowego aresztowania. Decyzją personalną nr 24/(...) uchylona została decyzja personalna nr 21/(...), a powód został zawieszony w czynnościach służbowych do dnia 30 czerwca 2015 r. w związku z toczącym się postępowaniem karnym. Następnie decyzją personalną nr 39/(...) powód został zawieszony w czynnościach służbowych do dnia 28 października 2015 r. w związku z prowadzonym postępowaniem karnym przez Prokuraturę Apelacyjną w [...].

Powód zawieszony był w czynnościach służbowych w okresie od 29 października 2014 r. do 28 października 2015 r. W dniu 28 października 2015 r. upłynął maksymalny okres zawieszenia powoda w czynnościach służbowych. W okresie zawieszenia miał wstrzymane 50% należnego uposażenia. Powód po tym czasie powrócił do służby w pozwanej jednostce. W dniu 31 stycznia 2016 r. został zwolniony ze Służby Więziennej w wyniku raportu powoda z dnia 4 stycznia 2016 r. złożonym w związku przejściem na zaopatrzenie emerytalne.

Postępowanie karne wszczęte przez Prokuraturę Apelacyjną w [...]. Wydział V do Spraw Przestępczości Zorganizowanej i Korupcji sygn. V Ds. (...) i obecnie prowadzone przez Sąd Rejonowy w W. pod sygn. XII K (...) jest w toku, nie zostało prawomocnie zakończone.

Sąd odwoławczy wskazał, że przedmiotem spory jest kwota 31.272 zł, stanowiąca 50% wynagrodzenia niewypłacanego w okresie zawieszenia powoda w czynnościach służbowych. W ocenie Sądu Okręgowego art. 95 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej (jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r.,

poz. 848) – dalej jako ustawa - nie daje podstaw do uwzględnienia roszczenia. Warunkiem bowiem otrzymania zawieszony części uposażenia jest to, że funkcjonariusz nie został skazany prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe z oskarżenia publicznego lub umyślnie popełnione przestępstwo skarbowe lub ukarany karą dyscyplinarną wydalenia ze służby (ust. 2). W razie prawomocnego umorzenia postępowania karnego o przestępstwo lub przestępstwo skarbowe lub uniewinnienia prawomocnym wyrokiem sądu w tej sprawie, funkcjonariusz otrzymuje zawieszoną część uposażenia oraz podwyżki tego uposażenia, wprowadzone w okresie zawieszenia, chociażby umorzenie lub uniewinnienie nastąpiło po zwolnieniu funkcjonariusza ze służby (ust. 3). Zdaniem Sądu Okręgowego wykładnia art. 95 ust. 2 ustawy nakazuje przyjąć, że funkcjonariusz zawieszony w obowiązkach służbowych może otrzymać zawieszoną część uposażenia w przypadku uchylenia zawieszenia w czynnościach służbowych. Drugim warunkiem wymienionym w tym przepisie jest ustalenie, że funkcjonariusz nie został skazany ani prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślnie popełnione przestępstwo skarbowe, ani ukarany karą dyscyplinarną w postaci wydalenia ze służby. Taka sytuacja nie miała miejsca w niniejszej sprawie, albowiem w związku z upływem 12 miesięcznego okresu zawieszenia, w dniu 28 października 2015 r., wobec powoda uchylono zawieszenie w czynnościach służbowych, skutkiem czego powrócił on do służby, którą kontynuował do 31 stycznia 2016 r. Niemniej jednak wobec powoda nie zakończyło się postępowanie karne, które legło u podstaw jego zawieszenia w czynnościach służbowych. Gdyby przyjąć za zasadne stanowisko pełnomocnika powoda co do braku prawomocnego skazania w dacie uchylenia zawieszenia w czynnościach służbowych za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego, jako wystarczającego warunku do wypłaty części zawieszony uposażenia, to prowadziłoby to do celu niezamierzonego przez ustawodawcę, a mianowicie wypłaty takiego świadczenia bez zakończenia toczącego się postępowania karnego, bez względu na jego wynik. Taki pogląd nie znajduje oparcia w treści art. 95 ustawy i dlatego Sąd Okręgowy uznał, że roszczenie nie jest zasadne.

Skargę kasacyjną wywiódł powód, zaskarżył pkt II wyroku Sądu odwoławczego, zarzucając mu naruszenie art. 95 ust. 2 i 3 ustawy przez ich błędną wykładnię polegającą na bezpodstawnym przyjęciu, że warunkiem wypłaty funkcjonariuszowi Służby Więziennej zawieszonego uposażenia w razie uchylenia zawieszenia w czynnościach służbowych jest prawomocne umorzenie postępowania karnego lub uniewinnienie prawomocnym wyrokiem Sądu w tej sprawie, o których mowa w art. 95 ust. 3 ustawy, podczas gdy prawidłowa wykładnia tychże przepisów prowadzi do wniosku, że w takim przypadku warunkiem wystarczającym jest brak skazania prawomocnym wyrokiem Sądu za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego, umyślne przestępstwo skarbowe z oskarżenia publicznego lub umyślnie popełnione przestępstwo skarbowe oraz brak ukarania karą dyscyplinarną wydalenia ze służby w dacie uchylenia zawieszenia w czynnościach służbowych.

Kierując się zgłoszonym zarzutem skarżący domagał się uchylenia zaskarżonego wyroku i orzeczenia co do istotny sprawy, czyli zasądzenia dochodzonej należności.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wynik sprawy zależy od wykładni art. 95 ust. 2 i 3 ustawy. Strony nie kwestionują, że powód nabywa prawo do zwrotu zawieszonej części uposażenia, „jeżeli nie został skazany prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe z oskarżenia publicznego lub umyślnie popełnione przestępstwo skarbowe lub ukarany karą dyscyplinarną wydalenia ze służby”. Różnica stanowisk polega tylko na tym, że w ocenie strony powodowej prawo do zwrotu powstaje, jeśli do daty „uchylenia zawieszenia w czynnościach służbowych” nie doszło do „skazania” lub „ukarania karą”, o których mowa w art. 95 ust. 2 ustawy. W ocenie pozwanego, a także Sądu odwoławczego miarodajna w tym względzie jest data zakończenia toczącego się postępowania karnego. Dopóki nie zakończy procedować Sąd Rejonowy w W. w sprawie o sygnaturze XII K (...), niemożliwe jest przesądzenie zasadności powództwa, a zatem żądanie jako przedwczesne podlegało oddaleniu.

Odnosząc się do tak określonego zagadnienia prawnego, w pierwszej kolejności należy wskazać, że art. 95 ust. 2 stanowi wyjątek od reguły opisanej w art. 95 ust. 1 ustawy. Zawieszenie w czynnościach służbowych skutkuje obniżeniem uposażenia o 50%. Oznacza to, że funkcjonariusz w tym okresie nie wykonuje czynności, jednak zachowuje prawo do połowicznego uposażenia (ust. 1). Odstępstwo od tego wzorca, polegające na „otrzymaniu zawieszanej części uposażenia” przewidziano w art. 95 ust. 2 ustawy. Sprowadza się ono do efektu, w którym funkcjonariusz otrzyma pełne uposażenie, mimo niewykonywania czynności służbowych. Konsekwencja ta ma jasną funkcję. Chodzi o zrekompensowanie strat powstałych w wyniku nieuzasadnionego oskarżenia (karnego lub dyscyplinarnego). Już na tym etapie rozważań zrozumiałe staje się, że miarą tego efektu nie powinien być dzień uchylenia zawieszenia w czynnościach służbowych. Data ta nie stanowi bowiem pewnej zmiennej w zakresie trafności lub niesłuszności postawionych zarzutów.

Nie zmieniając wątku rozważań, trzeba przyznać, że aspekt temporalny wpisany w art. 95 ust. 2 nie jest klarowny. Pewne jest, że mechanizm w nim zawarty opiera się na dwóch zdarzeniach. Po pierwsze na „uchyleniu zawieszenia w czynnościach służbowych”, a po drugie na „nieskazaniu” lub „nieukaraniu”. Nie jest jasne w jakiej relacji zdarzenia te pozostają. Powód głosi, że decydujące znaczenie ma data „uchylenia zawieszenia” i według niej ocenia się stan „nieskazania” („nieukarania”). Nie mniej przekonujące jest jednak stanowisko przeciwne (podnoszone przez Sądy rozpoznające sprawę i pozwanego).

Odnosząc się do tej kontrowersji Sąd Najwyższy uznaje, że sposób widzenia powoda nie jest miarodajny. Przepis art. 95 ust. 2 ustawy nie został zdeterminowany „następczą miarą czasu”. Oznacza to, że „uchylenie zawieszenia w czynnościach” nie aktualizuje badania, czy doszło do ziszczenia się przesłanki wykluczającej („nieukarania”). Zasadnicze znaczenie ma bowiem wkomponowany w przepis aspekt funkcjonalny. Systematyczny rozbiór przepisu prowadzi do jednoznacznych wniosków. Stan rzeczy opisany w słowach „w razie uchylenia zawieszenia w czynnościach służbowych funkcjonariusz otrzymuje zawieszoną część uposażenia oraz podwyżki tego uposażenia, wprowadzone w okresie zawieszenia” stanowi odstępnie od reguły wyrażonej w art. 95 ust. 1 ustawy,

zgodnie z którą „funkcjonariuszowi zawieszonemu w czynnościach służbowych zawiesza się, od najbliższego terminu płatności, 50% należnego uposażenia”. Oczywiście jest, że odstępstwo nie jest podyktowane tylko i wyłącznie „uchyleniem zawieszenia w czynnościach służbowych”, bo wówczas niecelowe byłoby wstrzymanie w okresie zawieszenia w czynnościach służbowych części uposażenia. Widać zatem, że miara temporalna, skupiająca uwagę na „uchyleniu zawieszenia w czynnościach służbowych” nie jest miarodajna. Prawidłowa wykładnia systemowa zmusza do przeniesienia punktu ciężkości na łącznik „jeżeli”. Odzworowuje on prawdziwą relację zachodzącą między ust. 1 i 2 art. 95 ustawy. Sprowadza się ona do alternatywy między zawieszeniem 50% należnego uposażenia (ust. 1) a otrzymaniem zawieszonych części uposażenia (ust. 2). Czynnikiem przesądzającym o tym, która z opcji alternatywnych ma pierwszeństwo pozostaje opis zawarty po zwrocie „jeżeli”.

Znając konstrukcję, na której oparto art. 95 ust. 1 i ust. 2 ustawy trzeba przyjrzeć się zmiennej, która ma kształtować, czy wstrzymane uposażenie będzie jednak przysługiwało. Jeżeli przepis stanowi o skazaniu prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe z oskarżenia publicznego lub umyślnie popełnione przestępstwo skarbowe lub ukaraniu karą dyscyplinarną wydalenia ze służby, to oczywiście jest, że ustawodawca zakłada, po pierwsze, że będzie toczyć się postępowanie karne lub dyscyplinarne, a po drugie, że możliwe są innego rodzaju werdykty. Czynniki te identyfikują ziszczenie się zmiennej. Prawo do zawieszonych części uposażenia aktualizuje się, jeśli, po pierwsze, postępowanie będące podstawą do zawieszenia w czynnościach służbowych zostało zakończone, po drugie, nie doprowadziło do skazania lub wydalenia ze służby. Ziszczenie się tych przesłanek stanowi miarę, według której przesądza się czy uposażenie funkcjonariusza (w 50%) nadal będzie zawieszone (czyli aktywna pozostanie zasada z art. 95 ust. 1 ustawy), czy też uposażenie to, wcześniej zawieszone, z uwagi na wynik postępowania będzie wypłacone (a zatem czy dojdzie do ziszczenia się wyjątku z art. 95 ust. 2 ustawy).

Przedstawiony punkt widzenia nie pozostaje w opozycji do zwrotu „w razie uchylenia zawieszenia w czynnościach służbowych”. Zaistnienie tego stanu jest

wstępną przesłanką uprawniającą funkcjonariusza do otrzymania zawieszanej części uposażenia. „Uchylenie zawieszenia” oznacza, że funkcjonariuszowi przywracana jest pełnia praw w zakresie pełnienia służby, nie znaczy to jednak, że czynność ta jest równoznaczna z zakończeniem postępowania karnego lub dyscyplinarnego. Relacja między tymi instytucjami prawnymi ma charakter przedmiotowo-czasowy. Zgodnie z art. 94 ust. 1 – 3 ustawy zawieszenie w czynnościach służbowych ma miejsce w razie tymczasowego aresztowania funkcjonariusza, a może wystąpić w przypadku wszczęcia przeciwko niemu postępowania karnego o przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe albo postępowania dyscyplinarnego. Z aspektem przedmiotowym konkuruje czynnik temporalny. Zawieszenie może nastąpić na czas nie dłuższy niż 3 miesiące. W szczególnie uzasadnionych przypadkach okres zawieszenia w czynnościach służbowych można przedłużyć na czas nie dłuższy niż 12 miesięcy. Przedstawiony mechanizm prawny pozwala na stwierdzenie, że zawieszenie w czynnościach służbowych traci rację bytu, jeśli przeciwko funkcjonariuszowi nie toczy się postępowanie karne lub dyscyplinarne albo zawieszenie trwa już 12 miesięcy.

Zaprezentowane zależności znajdują odzworowanie w art. 95 ust. 2 ustawy. Pewne jest, że uchylenie zawieszenia może być konsekwencją „nieskazania” lub „nieukarania”, w takim wypadku w dniu uchylenia zawieszenia wyznaczone zostaje prawo funkcjonariusza do otrzymania zawieszanej części uposażenia. W innych przypadkach, a przede wszystkim w sytuacji zaistniałej w rozpoznawanej sprawie, czyli jeśli uchylenie zawieszenia w czynnościach służbowych podyktowane jest upływem 12 miesięcznego okresu, aktualne pozostaje pytanie dotyczące wyniku toczącego się postępowania karnego lub dyscyplinarnego. Oznacza to, że wówczas wprawdzie wystąpi opisany w art. 95 ust. 1 ustawy stan „w razie uchylenia zawieszenia w czynnościach służbowych”, jednak otrzymanie przez funkcjonariusza zawieszanej części uposażenia nadal warunkowane jest pytaniem dotyczącym skazania lub ukarania. Przesłanka wykluczająca „otrzymanie uposażenia” jest jeszcze niepewna. W rezultacie, żądanie wypłaty zawieszanej części uposażenia warunkowane jest ostatecznym wynikiem postępowania karnego lub dyscyplinarnego.

Przedstawiony sposób myślenia znajduje odzwierciedlenie również w argumentach funkcjonalnych. Trudno bowiem przyjąć, że jedyną zmienną wypłaty zawieszonego uposażenia jest upływ czasowego limitu zawieszenia w czynnościach służbowych. W licznych przypadkach prowadziłoby to do nieakceptowalnej sytuacji, w której prawo do pełnego uposażenia zachowałby funkcjonariusz skazany za umyślne przestępstwo lub dyscyplinarnie wydany ze służby, tylko dlatego, że skazanie lub ukaranie nastąpiło po upływie terminu określonego w art. 94 ust. 3 ustawy. Mechanizm stanowiący fundament regulacji zawartej w art. 95 ust. 1 i ust. 2 ustawy opiera się na racjonalnym kompromisie. Funkcjonariusz w okresie zawieszenia w czynnościach służbowych w każdym wypadku, mimo, że nie pracuje, zachowuje prawo do 50% uposażenia. Jeśli okaże się, że zawieszenie ostatecznie nie było zasadne, bo postępowanie karne albo dyscyplinarne nie doprowadziło odpowiednio do skazania lub wydalenia ze służby, to racjonalne jest rozszerzenie aspektu gwarancyjnego określonego w art. 95 ust. 1 ustawy i wypłacenie zawieszonej części uposażenia. Funkcja tego rodzaju nie zachodzi jednak, jeśli upłynął termin dopuszczalnego zawieszenia w czynnościach służbowych, a nie zakończyło się jeszcze postępowanie karne lub dyscyplinarne.

Mając na uwadze zaprezentowane racje, Sąd Najwyższy, na podstawie art. 389¹⁴ k.p.c., oddalił skargę kasacyjną jako niezasadną i z uwagi na przedmiot postępowania nie obciążył powoda kosztami postępowania kasacyjnego (art. 102 k.p.c.).